

# TALABALARNI AKADEMIK MUVAFFAQIYAT DIAGNOSTIKASI ASOSIDA TA'LIM MUHITINI MODELASHTIRISHGA TAYYORLASHNING KLAS- TER MEKANIZMLARI

Ismadiyarova U.A.

O'ZMU "Pedagogik ta'lim" kafedrası o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20552190>

**Annotatsiya:** mazkur maqolada "akademik muvaffaqiyat" tushunchasi, ta'lim klasterlarining rivojlanishi, ta'lim sifatini ta'minlash kabi masalalar yoritiladi. Akademik muvaffaqiyat diagnostikasi: Bu talabalarining o'zlashtirish darajasini aniqlash, ularning kuchli va zaif tomonlarini baholash uchun turli usullardan (masalan, baholash, testlar, kuzatuvlar) foydalanishni anglatadi. Ma'lumotlarga asoslangan qarorlar qabul qilish uchun diagnostik baholash va formativ baholash ma'lumotlari to'planishi kerak. Talabaning dastlabki muvaffaqiyat darajasi va ta'limga bo'lgan ehtiyojlarini aniqlash uchun ma'lumotlar to'planadi va o'quv jarayoni davomida talabaning ehtiyojlarini qondirish uchun o'qitish moslashtiriladi.

**Kalit so'zlar:** ta'lim klasteri, ta'lim sifati, ta'lim muhitini modelashtirish, klaster mexanizmlari, integratsiyalashuv

**Аннотация:** в данной статье рассматривается концепция «академического успеха», развитие образовательных кластеров и такие вопросы, как обеспечение качества образования. Диагностика академического успеха: это использование различных методов (например, оценок, тестов, наблюдений) для определения уровня успеваемости учащихся, оценки их сильных и слабых сторон. Для принятия обоснованных решений необходимо собирать данные диагностической и формирующей оценки. Сбор данных позволяет определить исходный уровень успеваемости учащихся и их образовательные потребности, а также корректировать обучение в соответствии с потребностями учащихся на протяжении всего учебного процесса.

**Ключевые слова:** образовательный кластер, качество образования, моделирование образовательной среды, механизмы кластера, интеграция

**Abstract:** This article discusses the concept of "academic success", the development of educational clusters, and issues such as ensuring the quality of education. Diagnostics of academic success: This refers to the use of various methods (e.g., assessments, tests, observations) to determine the level of student achievement, assess their strengths and weaknesses. Diagnostic assessment and formative assessment data should be collected to make informed decisions. Data is collected to determine the initial level of student achievement and educational needs, and instruction is adjusted to meet the needs of the student throughout the learning process.

**Keywords:** educational cluster, educational quality, modeling of the educational environment, cluster mechanisms, integration

Akademik muvaffaqiyat diagnostikasi - bu o'quvchilarning yoki talabalarining bilim, ko'nikma, kompetensiya va o'quv faoliyati natijalarini aniqlash, baholash hamda rivojlantirishga qaratilgan pedagogik jarayondir. Uning asosiy maqsadi ta'lim sifati va samaradorligini oshirish uchun o'quvchining akademik holatini o'rganishdan iborat.

"Talabalarni akademik muvaffaqiyat diagnostikasi asosida ta'lim muhitini modelashtirishga tayyorlashning klaster mexanizmlari" tushunchasi quyidagilarni o'z ichiga oladi:

**Akademik muvaffaqiyat diagnostikasi:** Bu talabalarning o'zlashtirish darajasini aniqlash, ularning kuchli va zaif tomonlarini baholash uchun turli usullardan (masalan, baholash, testlar, kuzatuvlar) foydalanishni anglatadi. Ma'lumotlarga asoslangan qarorlar qabul qilish uchun diagnostik baholash va formativ baholash ma'lumotlari to'planishi kerak. Talabani dastlabki muvaffaqiyat darajasi va ta'limga bo'lgan ehtiyojlarini aniqlash uchun ma'lumotlar to'planadi va o'quv jarayoni davomida talabani ehtiyojlarini qondirish uchun o'qitish moslashtiriladi.

**Ta'lim muhitini modellashtirish:** Diagnostika natijalariga asoslanib, har bir talabani ehtiyojlarini qondirishga qaratilgan o'quv muhitini yaratish yoki o'zgartirish jarayoni. Bu o'qitish usullarini, o'quv dasturlarini va resurslarni shu tarzda loyihalashni o'z ichiga oladi. Ta'lim jarayonini pedagogik modellashtirishda o'rta darajadagi model OTMda noformal jamoalarni yaratish va ular asosida oliy ta'limda "o'sish nuqtalari"ni shakllantirishning samarali texnologiyalarini qurishga yordam beradi. Pedagoglarni kasbiy rivojlantiruvchi zamonaviy ta'lim muhitini yaratish muhim strategik vazifa sanaladi.

**Klaster mexanizmlari:** Ushbu tushuncha ta'lim muassasalari, ilmiy-tadqiqot markazlari, korxonalar va boshqa manfaatdor tomonlar o'rtasidagi hamkorlikni nazarda tutadi. Klaster siyosati odatda muayyan korxonalar yoki tarmoqlarni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan an'anaviy "sanoat siyosati"ning muqobili sifatida qaraladi. Ushbu hamkorlik talabalarni ta'lim muhitini modellashtirish jarayoniga yanada samarali tayyorlash imkonini beradi. Klasterlar ta'lim sifatini oshirish, innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash va mutaxassislarni bozor talablariga mos ravishda tayyorlashda muhim rol o'ynaydi.

Shu o'rinda pedagogik diagnostikaga ta'rif berib o'tish joiz. Diagnostika – grekcha so'zdan olingan bo'lib (dia- orasidagi, orqali, gnosis - bilim degan ma'nolarni ifodalaydi). Ilmiy bilish va alohida olingan individning anglash jarayoni o'rtasidagi o'ziga hos ongli faoliyatdir (N.K. Golubev, B.P. Bitinas).

Pedagogik diagnostika (tashxislash) esa – nazorat qilish va baholash usullarining jamlanmasi bo'lib, bu ta'lim jarayonini optimallashtirish, ta'lim oluvchilarga differensial yondashish va ta'limiy dasturlar va pedagogik ta'sir ko'rsatish metodlarini takomillashtirish orqali namoyon bo'ladi. Pedagogik diagnostikaning maqsadi o'quv jarayonida kechadigan barcha jihatlarni uning mahsuli bilan bog'liq holda, o'z vaqtida aniqlash, baholash va tahlil qilishdan iborat.

Pedagogik diagnostikaning vazifalari:

- Shaxsgayo'naltirilganyondashuvrealizatsiyasinita'minlash;
- O'qituvchining professional diagnostikasi natijalarini to'g'ri belgilab olish;
- Pedagogik hatoliklarga yo'l qo'yishni minimal darajaga tushirish;
- O'quvchining qo'shimcha izlanishi uchun turtki berish;
- Bola shaxsining samarali rivojlanish sharoitlarini belgilash;
- Pedagogning faoliyatini baholash (ya'ni professional mahoratiga baho berish);

Pedagogik diagnostika – bu ta'lim va tarbiya jarayonini tashxislash degani.

Tarbiyaning natijasi yuksak ma'naviy va axloqiy talablarga javob beruvchi yuqori malakali kadrlarni tarbiyalashdir.

Pedagogik diagnostika - pedagogik faoliyat sohasida voqeliklarning mohiyatini belgilash, jaraenlarni har tomonlama o'rganish, pedagogik omillarning majmuaviy harakatini aks ettirish demakdir.

Uning vazifasi -pedagog va rahbarga sabablarning o'zaro bog'liq harakati, ularning qaysi biri shu lahzada kritik ahamiyatga ega bo'lishi haqida tezkor va ishonchli axborot beradi.

Shuning uchun ta'lim-tarbiya va metodik jarayonlarning barcha tarkibiy qismlarini tashxis qilib turish muhim ahamiyat kasb etadi.

Akademik muvaffaqiyatga ta'sir etuvchi ichki omillar - intellektual salohiyat, motivatsiya, o'zini-o'zi boshqarish ko'nikmalari, sog'liq holati kabi omillar hisoblanadi. Tashqi omillar esa – oila muhiti, o'qituvchi mahorati, ta'lim texnologiyalari, moddiy-texnik baza, ijtimoiy muhit kabi omillardir.

2022–2026-yillarda maktab ta'limini rivojlantirish bo'yicha milliy dasturda maktab o'quvchilarining bilimi va ko'nikmalarini shakllantirish, ularni milliy hamda umuminsoniy qadriyatlarga sodiqlik ruhida tarbiyalash, o'qituvchi kasbi nufuzini va pedagoglarning sifat tarkibini oshirish, darsliklar va o'quv-metodik majmualarni zamon talablari asosida takomillashtirish, xalq ta'limi muassasalarining xalqaro standartlarga javob beradigan zamonaviy modellarini barpo etish maqsadi belgilangan. Chirchiq davlat pedagogika universitetida “Pedagogik ta'lim innovatsion klasteri: uzluksiz ta'limni rivojlantirish konsepsiyasi” asosida fan, ta'lim va ishlab chiqarishni integratsiyalashning usul va yo'llari, o'quv muassasalari hamkorligini yo'lga qo'yish asoslari, ta'lim tizimi hamda sifatini boshqarishda klaster modelining o'рни va ahamiyati konseptual pedagogik muammo sifatida o'rganilmoqda.

Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 14-apreldagi “Toshkent viloyati Chirchiq davlat pedagogika instituti faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi qarorida boshlang'ich ta'limning sifat va samaradorligini oshirish, bunda o'quvchilarning savodxonlik darajasini yanada kuchaytirish, oliy pedagogik ta'lim jarayonida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini ilmiy, nazariy, metodologik va amaliy jihatdan kutilgan darajada tayyorlash masalasi belgilangan. Jumladan, 3-4-sinf o'quvchilari uchun o'qish va matematik savodxonlik bo'yicha sinflar tashkil etish, boshlang'ich ta'limning sifat va samaradorligini baholashda xalqaro dasturlar - PISA, PIRLS, TIMSS, STEAM standartlaridan foydalanish vazifalari qo'yilgan. Bu yangi pedagogik ta'lim yo'nalishi bo'lib, unga ko'ra, 3-4-sinf o'quvchilari uchun o'qish va matematika fanlari bo'yicha yangi mashg'ulotlar, darslar tashkil etish va ularga mutaxassislarni, oliy ta'lim o'qituvchilarini jalb etish belgilangan. Bu yo'nalishda boshlang'ich ta'lim fakulteti Chirchiq shahridagi 13- va 17-umumiy o'rta ta'lim maktablari bilan ilmiy va amaliy hamkorlik qiladi. Shu orqali boshlang'ich ta'lim muammolarini o'z vaqtida aniqlash va ilmiy jihatdan hal etish bo'yicha maktab pedagoglari bilan muntazam fikr, tajriba almashish tizimi shakllantirilgan.

Xulosa qilib aytganda, talabalarning individual ehtiyojlarini aniqlash, ularga mos ta'lim muhitini yaratish va shu jarayonga turli tashkilotlarni jalb qilish orqali umumiy ta'lim samaradorligini oshirishga qaratilgan. Bunda o'qituvchilarning ijobiy munosabat o'rnatishi, qattiq o'quv dasturini qo'llashlari, ma'lumotlarga asoslanib qaror qabul qilishlari, bosqichli ko'rsatmalarni amalga oshirishlari va madaniy jihatdan javob beradigan ko'rsatmalar berishlari muhim ahamiyatga ega.

### **Adabiyotlar, References, Литературы:**

1. Abdullayeva Sh.A. Pedagogik diagnostika va korrektsiya. –T.: “Fan va texnologiyalar” nashriyot, 2009.
2. Abdullayeva Sh.A, Ro'ziyeva D.I. Pedagogik diagnostika va korrektsiya. T.: TDPU nashriyoti, 2018.
3. Rijkov V.N. Didaktika. – M.: Yuniti-dana, 2004.
4. Новоторцева Н.В. Коррекционная педагогика и специальная психология: Словарь. – М.: Педагогика, 1999.

5. Pedagogika nazariyasi va tarixi. 1-qism. Pedagogika nazariyasi / M.X.Toxtaxodjayeva va boshqalar / Prof. M.X.Toxtaxodjayevaning umumiy tahriri ostida. – T.: Iqtisod-moliya, 1996.
6. <https://yuz.uz/uz/news/pedagogik-diaagnostika--muammolar-echimiga-yol>